

ceníme toho, že nám se skromností sobě vlastní vyhověl; o to víc, že se tak nakonec stalo po velmi příjemném osobním setkání a v pro něj typickém stylu. Jednoduše řečeno, dostali jsme odpovědi, jaké si to které téma zasloužilo, a ještě mnohem více. Nejvíce na tom vydělá vnímavý čtenář. Zároveň jsme si dovolili připojit některé zlomky ze zlomku jeho rozhodovací

činnosti, která, jak se domníváme, plně vysvětluje náš respekt k vynikajícímu soudci, chystajícímu se v těchto dnech na zasloužený odpočinek. Věříme, že si vybrané partie příslušných rozhodnutí přečtete se stejným zaujetím jako svého času my a že vás třeba i inspirují. Osobně zvažuji nákup menšího obelisku a poté se bude tesat, tesat a tesat.

Rozhovor se soudcem Janem Karešem

Mgr. Jan Kareš (*1951)

Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy (1976). Po krátkém působení v pozici podnikového právníka byl dřevorubcem, čerpačem. Od počátku 90. let působí v pražském soudnictví, nejprve jako justiční čekatel, poté jako trestní soudce Obvodního soudu pro Prahu I a nakonec jako odvolací soudce Městského soudu v Praze. Letos v září na funkci rezignoval a odchází do důchodu.

► Jak jste se dostal k právu?

Jednoduše a prostě. Po maturitě v roce 1969 jsem se dvakrát pokusil o přijetí na filosofickou fakultu – nepřijali mě, zpětně jsem za to rád. Do třetice jsem to při své inklinaci k humanitním oborům zkusil na práva a byl jsem mezi dalšími asi šesti sty uchazeči přijat. V době počínající normalizace a čistkách ve sboru vyučujících byla úroveň fakulty vcelku nevalná. Nově přišedší učitelé na přednáškách předčítali ze cenzurovaných skript, semináře se víceméně podobaly přednáškám, až na výjimky nebylo o co stát. Chodil jsem tam co možno nejméně. Když už jsem se v těch končinách ocítl, „studoval“ jsem se spolužáky spíše U synagogy, U staré školy, U sportovců, U parlamentu, U knihovny či U modré štiky. Při té masovosti a pozitivní diskriminaci uchazečů s dělnickým a rolnickým původem (což konstatuji bez hodnocení) byla i úroveň nás studentstva celkově slabá, bylo to opravdu velmi nenáročné. K vlastnímu úžasu jsem v prvních ročnících pobíral prospěchové stipendium, ačkoli mé studijní úsilí spočívalo pouze v tom, že jsem si před zkouškami vyhradil několik navazujících nočních směn v hlídárně na stavbě autoservisu Jarov, kam jsem si jinak ob noc za slušný plat docházel do budky číst a nad ránem se i prospat, zanořil se do skript, a pak to se štěstím u zkoušek nějak okecal – abych to vzápětí všechno zas víceméně zapomněl. Ne že by mě právo úplně nezajímalo, ale upřednostňoval jsem jiné zájmy. Taková byla má cesta k právu.

► Co rozhodlo, že budete trestním soudcem?

Cesta k soudu byla poněkud spleťtější. Pětiletá studia práv jsem skončil v roce 1976. Celkem typicky jsem se vzápětí oženil se spolužačkou z fakulty a založil rodinu. Po absolvování vojenské služby u motostřeleckého pluku v Karlových Varech jsem začal jako právník v investičním podniku Výstavba hl. m. Prahy – Výstavba účelových staveb. Byli tam na mne hodní, ale kancelářská úředničina mě ubíjela. Po necelých dvou letech jsem z různých důvodů – v neposlední řadě bytových, neboť jsme čekali druhé dítě a neměli vlastní bydlení – změnil profesi a stal se na čtyři roky dřevorubcem: nejdřív v Hronově na Broumovsku, pak v Naveklově na Benešovsku, v poslední fázi v Krčském lese zpět v Praze, kde jsme mezitím díky tchánovi získali byt. Po čtyřech letech jsem motorovou pilu vyměnil za maringotku – vždy týden či dva jsem po vlastech českých měřil vydatnost studní a vrtů, stejnou dobu jsem měl volno v Praze.

Pak v roce 1989 jak se říká „čas oponou trhl“ a za změněných poměrů jsem se ve svém outsiderství – zcela dobrovolném a dlouho s ohledem na poměry i celkem spokojeném – přestal cítit dobře. Jednou v roce 1990 jsem u piva klábosil s kamarády, kteří zůstali věrni právnícké profesi. Byli náhle agilní, probírali překotné polistopadové změny, nové šance a možnosti, zakládali si živnosti advokátů či komerčních právníků. V dynamicky se vyvíjejících poměrech právníčina nabývala na zajímavosti, začali slušně

vydělat. Někdo zmínil, že mnoho v té době špatně placených soudců odešlo „za lepším“, soudy se vylidnily, takže prý justice těžce shání lidi, berou kdekoho. Aby vůbec někoho sehnali, padají prý přísliby, že by si soudci perspektivně mohli platově přilepšit, časem že prý až na bezmála desetitisícový plat – tomu se přátelé právníci kolem stolu chechtali, až se za břicho popadali. Neměl jsem v takových rozpravách co říci. Cestou z hospody jsem se cítil *down and out*, což sice nebylo v důsledku mého naturelu nic neobvyklého, ale tehdy jsem pocítil, že v nejlepším věku před čtyřicítkou začínám být až příliš mimo. Napadlo mě, že bych se mohl do té personální mezery na soudech vlámat. Vždycky jsem si říkal, že pokud bych snad chtěl nějakou právníčinu dělat, bylo by to právě soudcovství, což ovšem zároveň bylo do roku 1989 naprosto nereálné: v době zadušení pražského jara sovětskými tanky a následného nástupu garnitury moskevských pohůnků jsem byl ve formativním věku sedmnácti osmnácti let, a tím to pro mne bylo jednou provždy jasně dané, nehledě k tomu, že bych se k soudu s mým kádrovým profilem nedostal, ani kdybych chtěl.

Takže někdy v tom roce 1990 jsem si zas opatřil skriptu a učebnice a postupně každodenním domácím samostudiem v maringotce i doma v Praze podruhé vystudoval obor, o kterém jsem byl po krátké zkušenosti s kancelářskou úředničinou přesvědčen, že se k němu již nikdy nevrátím. V roce 1991 jsem podal žádost o přijetí, následně dodal požadované materiály se životopisem, a od 1. 1. 1992 jsem nastoupil jako poněkud již obstarožní justiční čekatel. Byla to výjimečná, přechodová doba, dnes by už něco takového nejspíš nebylo možné. Zajímavé a překvapivé pro mne bylo, když jsem se nedávno, při nějaké oslavě něčího jubilea, dozvěděl od svého kolegy Petra Beneše, který byl od konce osmdesátých let až někdy k přelomu tisíciletí předsedou Městského soudu v Praze, že tehdy všechny žádosti adeptů o soudcovství osobně pročítal a posuzoval, a v mém životopise jej zaujalo, že jsem makal jako dřevorubec a z dělnických profesí měl celkem dobré pracovní posudky, takže si řekl, že bych mohl být pracovitý a že by se to se mnou mohlo zkusit. Tak jsem chvíli čekateloval u Obvodního soudu pro Prahu 7, po složení justičních zkoušek pak tři roky soudil trest u Obvodního soudu pro Prahu 1 na Ovocném trhu, a v roce 1996 jsem byl povolán k městskému soudu, nejprve na první stupeň.

► **Má mít člověk něco takzvaně odžito, než se stane soudcem, nebo jste spíše příznivcem klasického kontinentálně-evropského kariérního modelu?**

Nemyslím, že by platilo nějaké obecné pravidlo. Obě cesty jsou možné. Existují dobří i méně dobří kariérní

soudci, stejně jako dobří a méně dobří soudci, kteří před nastoupením do funkce dělali něco jiného. Nicméně si myslím, že mi velmi pomohlo, lidsky i profesně, že jsem se řadu let pohyboval a pracoval mimo obor, mezi tzv. „obyčejnými lidmi“. Že jsem toho vystřídal trochu víc a poznal řadu různých prostředí, i mimo Prahu. Ale k tomu, aby se stal člověk dobrým soudcem, to jistě nezbytné není. Je to vždy otázka výběru, důležité je, aby se činitelé, kteří z uchazečů o tu práci vybírají do funkce, nepřehmátli. Aby se soudci stali lidé k té činnosti skutečně nadaní, charakterní a pracovití. Jestliže jde někdo do justice hned od počátku pracovní kariéry a je pak dobrý, tak je to dobře; jestliže předtím prošel i jiným pracovním prostředím a má „odžito“ a je dobrý, taky dobře. Někdo může mít bezprostředně „odžito“ a je to k ničemu, jiný při patřičné vnímavosti a otevřenosti může nabýt slušného a všestranného „poznání života“, bezprostředně i zprostředkovaně, aniž by si nutně musel hrát na Jacka Londona.

► **Vaše judikáty kromě jiného vynikají brilantní češtinou a jsou svého druhu literárním dílem. Jaké spisovatele máte nejraději? Píšete něco sám ve vašem volném čase?**

Popravdě řečeno v zásadě nechci, aby moje rozhodnutí vynikala, jak říkáte, „brilantní“ či literární češtinou. Nejspíš si nedovedu pomoci, a leckdy spisuji rozhodnutí až příliš neotřelými obraty. Doznávám: pracuji na tom, jak mi čas dovolí, dělám opakovaně korektury. Když spřádám *ratio decidendi* mnou odůvodněného rozhodnutí do kostry, kterou jsem si vytvořil, nota bene, když spřádám *obiter dictum*, neubráním se užití málo frekventovaných slov, rozsáhlým souvětím, občasným jazykovým ornamentům, ale nejsem na to hrdý, plísňím se za to. Je to špatně, jestliže ta rozhodnutí přitahují pozornost „literárním jazykem“, jak mi bolestně připomínáte. Měly by imponovat – pokud vůbec – obsahem, nikoli formou. Víím, že bych měl text nechat nějakou dobu vychladnout a vždy nakonec udělat ještě jednu poslední korekturu, hodně drsnou korekturu odůvodnění, vtělit se do Ernesta Hemingwaye, vypustit všechno zbytečné a nadbytečné, nemilosrdně to osekát na dřeň, úvahy „na okraj“ úplně vyházet, zbavit to „literárních“ názvuků a pouze prostými slovy v krátkých srozumitelných větách a v jasné struktuře argumentace sdělit to podstatné. Víím to, jenže to je těžké, zvláště ve složitých případech. Nemilosrdně osekání textu, v němž se až příliš projevují mé juvenilní literární sklony, by však vyžadovalo čas, kterého se pod bičem zákonných lhůt a nápadu dalších problémových kauz nedostává. Takže k vaší otázce: ve volném čase, pokud se psaní týče, dělám korektury

soudních rozhodnutí, a při tom se na sebe zlobím, jak se s tím patlám, nejde mi to vůbec snadno. Nic jiného nepíšu. Než jsem nastoupil k soudu, tak jsem něco psal a až mi zakrátko funkce doběhne, tak to asi zase dělat budu: psaním reflektovat bytí, ujasňovat si věci.

Jaké spisovatele mám nejraději? Mnoho spisovatelů – jsem totiž knihomol. V čase se to měnilo, tedy jen namátkou, chronologicky: jako kluk kromě jiných Julese Verna, přečetl jsem od něj všechno. Jako puberták například Saroyana, Škvoreckého, Hemingwaye. Na gymnáziu jsem propadl ruské klasice, Gogolovi, Tolstému, Dostojevskému (toho jsem přelouskal také celého, včetně vskutku pozoruhodné publicistiky v jeho „Deníku spisovatele“). Pak na přeskáčku Montaigne, Stendhal, Flaubert, Virginia Wolfová, Alberto Moravia, John Updike, John Fowles, Julien Barnes, Milan Kundera. V určitém životním období mi doslova pomáhaly žít a přežít romány i *entertainments* Grahama Greena. Dlouhodobě a trvale Franz Kafka. Sv. Augustin. Bible. Řadu let beletrii skoro vůbec nečtu, čtu filosofické a teologické spisy. Klasiky – obry, na jejichž ramenou coby trpaslíci stojíme, balancujeme, padáme...

► **Je podle vás souzení „odvoláček“ v trestním řízení (v něčem) větší, nebo menší výzvou než souzení v prvním stupni?**

Výzva k náročné práci je obojí. Měl jsem vždy rád komplikovanější případy s rozpornou důkazní situací, hledání skutkové pravdy z protirečících výpovědí svědků, projevy živých lidí v rámci dokazování, jejich prezentace, zajímavé „silné“ příběhy – což jsou svým způsobem všechny trestní případy: jinak je zajímavá násilná kriminalita, jinak krádeže a podvody, jinak ostatní „obecná kriminalita“. Zase jinak je nakonec zajímavá i „hospodařina“, mezi námi na tento obor nespécializovanými soudci nevídaná, protože při úmornosti typicky rozsáhlého spisového materiálu často dost komplikovaná, ale když člověk překoná vnitřní nechuť a vpraví se do toho, bývá to také zajímavé. Na obvodě to rychle odsejpal, člověk měl pořád co dělat, případ střídal případ. Jednačkou procházeli lidé různého naladění a různých projevů, hojný materiál i k sekundárním reflexím ve volném čase, po splnění primárního úkolu: nalezení skutkové pravdy a zákonné spravedlnosti.

Na prvním stupni u městského/krajského soudu bylo případů podstatně méně, ale kromě snadných „lahůdek“ typu situačních vražd šlo o kauzy rozsáhlejší, velmi často o mnohočetnou skupinovou trestnou činnost typickou pro devadesátá léta: sériové vloupačky, defraudace, řetězové fakturační, úvěrové a pojistné podvody. Souzení bylo hlavně procesně náročné,

mnohdy mařené různými překážkami, absencemi předvolaných osob, obstrukcemi. Při sazbách od pěti let nepodmíněně výše se hrálo o hodně, bylo leckdy obtížné to dát dohromady. Často na poslední chvíli došla žádost o odročení od některého ze spoluobžalovaných či obhájců, doložená lékařkou zprávou o náhlé zdravotní nezpůsobilosti k účasti při soudním jednání. Z důvodu důkazní provázanosti procesních výpovědí obžalovaných nebylo možno je vylučovat k samostatnému řízení a odročovalo se. Příprava soudce na proces studiem stovek stran spisu přišla do značné míry vniveč, protože po delším čase a mezidobí jiných kauz do toho člověk musel přicházet znovu, a když do toho příště třeba zas někdo další „hodil vidle“, pak to bylo opravdu velmi frustrující.

Ještě strašnější pak bylo, když to člověk po řadě měsíců konečně nějak dokopal k rozsudku, k výroku o mnoha bodech – například dlouhé série vloupaček v různé kombinaci spolupachatelů s celkovou škodou v součtu v řádu milionů –, načež byl celý rozsudek odvolacím soudem zrušen a věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, neboť odvolací soudce shledal, že krádež jedné lampičky v hodnotě několika stovek korun možná nebyla dost dobře důkazně podložena. V té době u pokračujícího trestného činu ještě nebylo možné vyčleňovat jednotlivé útoky, dílčí skutky, takže padl celý rozsudek a nalézací soud byl vydán opět víceméně na milost a nemilost partičce zlodějů, nalikol se laskavě uvolí podrobit se procesu a dostavit k hlavnímu líčení. To s tou neprokázanou lampičkou, která zhatila vše, se mi skutečně stalo. Vzpomínám si, že tehdy po přečtení kasačního rozsudku vrchního soudu jsem poprvé pocítil závan skutečné deprese: ne takové té běžné „deprese“, se kterou si člověk celkem ví rady a otrepe se, ale zvláštní dříve nepoznaný pach zmaru a těžké fatální beznaděje, která se dostaví, když kvantita frustrací po dovršení určité míry nahromadění přeroste v „novou vyšší kvalitu“, jak jsme o tom my staří předpřevratoví absolventi katedry vědeckého komunismu („vědkomu“) zvěděli z druhé věty základní poučky dialektického materialismu („diamatu“), již postavil Marx Hegela z hlavy na nohy (třetí věta geniální Marxovy trojčlenky zněla „negace negace“, ta nás zvláště uváděla v posvátný úžas).

Frustrujících kasací tohoto typu z vrchního soudu bylo víc, a vždy od určitých soudců libujících si v přepjatém formalismu, zřejmě v přesvědčení, že absolutní důsledností neochvějně třímají pochodeň spravedlnosti. Když přibývalo kasací s odůvodněním, že rozhodnutí mého senátu bylo *předčasné* a tedy nutno provádět ještě další důkazy (byť bylo zřejmé, že nemají potenciál opodstatnit jiné rozhodnutí) a znovu „pečlivěji hodnotit“ důkazní situaci (aniž by bylo konkrétně poukázáno

na zřejmý lapsus logiky či mezery v úplnosti hodnotících úvah), napsal jsem přípis Robertu Fremrovi – který byl tehdy na vrchním soudu předsedou sjednocujícího senátu a kterého jsem si jako soudce i člověka vážil – v naivní naději, že by třeba bylo možno v rámci tamního trestního kolegia tyto záležitosti interně v diskusi probrat, přičemž by nemuselo být vyloučeno, že dotýčný jeden či dva nadřízení soudci, kteří – jak jsem zvěděl od svých kolegů – svým tupým formalismem a nacházením vad mimo podstatu věci leželi v žaludku nejen mně, projdou sebereflexí. Pokud si vzpomínám, Robert Fremr mi chápavě a moudře odpověděl, víc jsem nemohl očekávat.

V tomhle období počínající krize jsem v senátě soudil případ úkladné noční pouliční vraždy jistého příslušníka zdejšího čínského podsvětí samopalem z jedoucího auta. Obžalovaný Číňan byl dosti nepřesvědčivě usvědčován výpovědí čínského gangstera, který byl v dlouhodobém výkonu trestu v Rakousku. Spousta věcí tam při neprůhlednosti poměrů zdejší čínské komunity neseseděla, nemělo to logiku, tedy jsme obžalovaného z vraždy zprostili. Dvakrát byl zprošťující verdikt kasačním usnesením vrchního soudu zrušen s víceméně obecným napomenutím, abychom si věc pečlivěji rozmysleli. Třetí zprošťující rozsudek nakonec prošel, nicméně Číňan byl v důsledku těch peripetií asi dva roky ve vazbě. Mimochodem, pozoruhodné bylo, jak se tím postupně měnil, nakonec působil úplně zničeně a nepřičetně, vodili ho spoutaného „na medvěda“ a eskorta při jeho šíleném výrazu musela být stále ve střehu. Ministerstvo spravedlnosti pak ode mne v rámci úředního postupu žádalo zprávu o důvodech a okolnostech relativně dlouhého vazebního procesu, a já jsem – namísto abych to odpálil nějakou obecnou formulkou – napsal dosti natvrdo, co si o práci určitého nadřízeného odvolacího senátu nad daným případem myslím. V kopii jsem svůj „paličský list“, jak jsem tomu v žertu pro sebe říkal, zaslal vedení městského soudu. Možná jsem to trochu přehnal, bylo to v době, kdy jsem se přemedikován zotavoval z první ataky těžké deprese. Vedení soudu se to snažilo jistě i v mém vlastním zájmu zarazit, ale bylo už pozdě. Paličský přípis o tom, že důvody průtahů v dané vazební kauze spatřuji v neopodstatněném zrušení prvých dvou zprošťujících rozsudků odvolacím soudem, již byl nezadržitelně prostřednictvím trestní kanceláře odeslán na ministerstvo. Nedlouho poté jsem byl zkraje nultých let vedením soudu z prvního stupně přesunut na „odvolačku“. Bylo mi naznačeno, že můj opovázlivý a možno i nevhodný výlev nebyl ve vyšších soudních sférách utajen a setkal se tam s krajní nelibostí, takže koneckonců i proto bude přeřazení na odvolací úsek v mém zájmu, neboť po tom, s jakou

odezvou se má drzost v dotčených kruzích setkala, by moje další rozhodnutí u vyššího orgánu mohla mít cestu zarubanou.

Bylo mi ještě dopřáno na prvním stupni dodělat jeden zapeklitý případ, zmíním ho také proto, že se vztahuje k tomu, co mne docela ničilo, totiž prodlužování náležitě promptního a bezporuchového chodu spravedlnosti neopodstatněnými opakovanými kasacemi: spravedlnost nejenže se tak dostavuje v mnoha případech pozdě, ale nemusí se nakonec dostavit vůbec. Byl to jeden z mých vůbec nejpozoruhodnějších případů, dvojnásobná úkladná loupežná vražda spáchaná 10. 10. 1990, to datum si pamatuji dodnes. Těla dvou zavražděných obětí se nikdy nenalezla. Případ jsem dostal na stůl již po několikerém zrušení *odsuzujících* rozsudků městského soudu vrchním soudem a po odebrání věci předchozímu senátu, který navzdory kasacím trval „zatvrzele“ na svém, neboť tři obžalovaní ten strašný zločin skutečně spáchali. Vzpomínám si, jak mi frustrovaná kolegyně, které byl případ odňat, v neformálním hovoru jako nováčkovi říkala „podívej, nemám stín pochybností, že to ti tři udělali, ale naprosto pochopím, když to s ohledem na výtky a návodné argumentace vrchního soudu v kasačních rozhodnutích zprostité pro nedostatek důkazů“. V mém senátě jsme to ale po úmorném provedení dokazování zase podle našeho nejlepšího vědomí a svědomí odsoudili. Byla tam velice komplikovaná a rozsáhlá důkazní situace, kriminální policie i vyšetřovatelé odvedli na počátku devadesátých let výtečnou práci. K tomu, co se odehrálo v jistém nenápadném pražském bytě, kde bylo ohledáním zjištěno setřené tratoliště krve pod kobercem a stopa výstřelu v omítce, chyběl jasný důkaz: očití svědci pochopitelně nebyli a obžalovaní vinu popírali a jinak mlčeli, což je v takových případech ta chytřejší obrana. Stálo to jen na nepřímých důkazech: k čemu došlo v bytě před záhadným zmizením dvou mužů, kteří byli od následující noci postrádáni svými manželkami, byla klasická černá skříňka, *black box*. Vyšetřovací spis s výpověďmi desítek či snad stovek svědků k různým okolnostem, situacím a poměrům předcházejícím a následujícím inkriminované události měl tisíce stran. Svědci si toho k celkem banálním okolnostem a detailům pochopitelně po letech již moc nepamatovali, četlo se hlavně z prvotních výpovědí ze spisu, naštěstí tehdy ještě zachycených vyšetřujícím orgánem začerstva v procesní formě. Jak víme, odůvodnění skutkových závěrů čistě jen z nepřímých důkazů – doputování takřkajíc *negativní cestou* k závěru, že každá jiná, než dovozená alternativa je nereálná a nepřijatelná –, to dá práci a já jsem si s tím tu práci rád dal a zevrubně to odůvodnil. Načež to na vrchním soudě zase celé zrušili a vrátili zpět. Tentokrát ovšem

již nikoli ze skutkových důvodů: bylo uznáno, že závěr o zabití dvou vextráků většího kalibru třemi obžalovanými podobného profilu za účelem zmocnění se ekvivalence pěti milionů korun pod záminkou valutového obchodu nemá reálnou alternativu. Avšak nyní vrchní soud pravil, že sice bylo prokázáno úkladné zmocnění se těch milionů třemi spolupachateli za doprovodu násilného usmrcení dvou mužů, avšak při nedostatku přírodních důkazů o tom, jak přesně to v tom bytě proběhlo, nelze *in dubio pro reo* vyloučit, že k zabití dvou nešťastníků, posléze z bytu v dekách vynesných a v přistaveném terénním autě odvezených neznámo kam, došlo ze strany spolupachatelů v nutné obraně! Logiku toho *přehodnocení skutku* vrchním soudem z loupeže na pouhou krádež ponechám stranou, ale chci říci, že v případě takto odůvodněné kvalifikační změny (de facto nalézacímu soudu shora nařízené) může a má – s patřičným odůvodněním, že se prosazuje *právní názor* odvolacího soudu na správnou kvalifikaci skutku spolu s názorem na správný výklad a aplikaci zásady *in dubio pro reo* – odvolací soud v zájmu náležitého chodu práva rozhodnout apelaci a nikoli kasaci. V našem senátě to tak v obdobných případech děláme.

V onom případě totiž došlo kasací k reálnému ohrožení skončení mimořádně závažné trestní věci. Tehdy (nevím, jak to je teď) u některých zvláště akademicky či vědátorsky založených senátů vrchního soudu bývalo obvyklé, že trvalo velmi dlouhou řadu měsíců, než věc důkladně prozkoumali, než konečně našli důvod ji v neveřejném zasedání „zkasírovat“ a vrhnout zpět. Mezitím jeden z původně tří laických přisedících (náhradník) již v průběhu předchozího hlavního líčení vypadl, dalšímu v mezidobí skončil soudcovský mandát a zbývající měl rakovinu v terminálním stadiu. Představa nového dlouhého procesu od počátku s novými přisedícími – za situace, kdy obžalovaní by již nemuseli procesně spolupracovat, jak činili napoprvé, zřejmě v očekávání, že nový senát ve světle řady předchozích kasací rezignuje a rozhodne v duchu rozhodnutí druhoinstančního soudu, implikujících nemožnost odsouzení (pro nedostatek procesních důkazů) – byla strašná. Nicméně s pomocí vedení městského soudu byl prvním přisedícímu mandát zastupitelským orgánem řádně obnoven a druhému, velice statečnému a čestnému muži, byly zajištěny mimořádné podmínky transportu do jednacích síní a pobytu v ní, byl v těžkých bolestech. Kdyby se tehdy pachatelé rozhodli, že budou proces obstruovat, nikdy by se ten případ neodsoudil, neboť všichni tři byli na svobodě a zákonné limity jejich vazeb byly dávno beze zbytku vyčerpány. Přišli však k jednání i se svými slovnými obhájci všichni tři. Dva z nich byli dost tvrdí muži, třetí, ten iniciátor, byl křivák. Skoro se mi chce věřit, že už toho

po těch deseti letech všichni tři taky měli plné zuby a svým způsobem snad i toužili po naplnění spravedlnosti. Po slabé hodině jednání jsme rozhodli v intencích kasačního rozhodnutí vrchního soudu. Všichni tři dostali mnohaleté tresty odnětí svobody v rámci sazby dle hmotněprávních názorů odvolacího vrchního soudu o krádeži, a pak už to konečně i v odvolacím řízení prošlo k právní moci. Bylo to však jen o fous: kdyby svou účastí u jednání nespoupracovali, nikdy by se to podle platného trestního řádu nedalo skončit. Spravedlnost by dostala až příliš těžce na frak: mám za to, že nejen odsouzení nevinného, ale i neodsouzení do nebe volajícího zločinu je těžkou nespravedlností, je selháním, ne-li hanbou justice. Já samozřejmě vím, že někdy to prostě vzdor silnému přesvědčení soudce o vině nejde, že procesní důkazní situace to skutečně neumožňuje, ale pokud to je důkazně podloženo, byť i ne přímo, ale velmi komplikovaným, přitom však pevným synergickým zřetěžením indicií, pak je namístě, aby si i odvolací soud při svém přezkumu namáhal šedé buňky mozkové a zvažil, zda není odsuzující výrok o vině zásadně správný, byť i snad písemně podané hodnotící úvahy rozsudku mají rezervy, ty však přece právě odvolací soud ve svém rozhodnutí může a má odstranit. To se mělo v daném případě podle mého názoru stát již řadu let předtím, než mi byl po odnětí předchozímu senátu případ přidělen. Přinejmenším v případě zvláště závažných, mediálně sledovaných či bezútešně se vlekloucích procesů by měly soudy vyšších stupňů v zájmu justice jako takové s vynaložením maximálního úsilí proces uzavřít vlastním pravomocným rozhodnutím a vyhnout se kasaci, pokud je to jen trochu možné, a tady to možné bylo.

Zajímavé ovšem, a svým způsobem paradoxní bylo, že po přeřazení na odvolačku se také mnou odůvodňovaná kasační rozhodnutí – kterých se vzdor tomu, co jsem k tomu právě uvedl, nelze v odvolacím řízení vyvarovat – stala předmětem stížností zdola, dokonce přímo ze strany vedoucího činitele jednoho obvodního soudu, po čase pak vedoucího činitele jiného obvodního soudu, kteří se obrátili na vedení trestního úseku soudu městského. Byl jsem tak nedlouho po mém nástupu na odvolačku spolu se „starším“ předsedou senátu, zkušeným a výtečným „kariéřním“ soudcem Tomášem Stuchlíkem, trestním místopředsedou soudu, povolán na kobereček. Byly citovány úryvky z odůvodnění nějaké mé kasační argumentace jako nevhodné a nejasné. Snažil jsem se z kontextu vytržené věty bez patrného úspěchu obhájit, ale zřejmě nešlo v té stížnosti na mou činnost jen o ten jeden případ. V rámci toho pohovoru vedeného v docela přísném tónu mi bylo doporučeno, abych psal napříště svá rozhodnutí jednoduše, podle osvědčené tradice: a byť jsem

nominálně také předsedou senátu a nebývá to zvykem, na patřičnost mých odůvodnění bude od nynějška dohlížet starší předseda senátu, a vyškolí mne tak, aby má rozhodnutí odpovídala osvědčenému kánonu. Chvilí jsme to tak s milým kolegou Stuchlíkem provozovali a já se opravdu snažil, krotit jsem se, jak jen to šlo, poctivě jsem usiloval už si to dál nekomplikovat a převtělit se do rutinéra staré školy. Nicméně časem ten dohled, ostatně od počátku laxní, tak nějak usnul, opět se mi to vymklo z ruky, a zas jsem – mea culpa – sklouzl do těch svých deviací a patlal rozhodnutí po svém, člověk se nikdy nadlouho nezapře. To neformální pokárání pro mne však bylo důležité a podnětné, jeho podstatu jsem nemohl brát na lehkou váhu a také nebral. Týkalo se to sice argumentační formy a ne obsahu či způsobu rozhodování v mnou referovaných případech, ale stejně: pokud mnou sepsané výtky, pokyny a podněty mé kolegy na nižším stupni natolik silně iritují či deprimují, že to vede k intervenci takřkajíc na vysoké úrovni, nedělám ve své „nadřízené“ pozici v soudní hierarchii právě to (či snad ještě něco daleko horšího), co mne popuzovalo a trápilo, když to na mne padalo shora? Snažil jsem se tohle memento pak brát na zřetel, ale nevím, jestli se mi vždy dařilo psát svá rozhodnutí tak, abych se někoho nepěkně nedotkl. Nejspíš nikoli, ono to vlastně z povahy věci ani není možné.

Jestli je souzení na odvoláče větší či menší „výzva“ nevím. Víím, že každá pozice v justiční soustavě je obdobně důležitá, každá vyžaduje něco trochu jiného, nedokážu stanovit stupnici „výzvovitosti“. Je to všude docela těžká a odpovědná práce. Zvláště náročná „v první linii“ soudců rozhodujících v první stupni, ať již na obvodních/okresních soudech či na soudech krajských, protože tam to vyžaduje velkou všestrannost: schopnost vést proces rychle a efektivně, avšak zároveň *fair* a s dodržением přísných procesních pravidel, ke stavu zralému k rozhodnutí: eliminovat případné procesní obstrukce; pojmout skutkově-právní jádro věci a rozlišit podstatné okolnosti i důkazní návrhy od podružných a nerelevantních; odolat případnému „házení písku do očí“ zatěžováním procesu a jeho rozměňováním; z důkazů dovodit podstatný skutkový děj; správně a spravedlivě jej posoudit podle zákona. Jestliže snad v tom posledním – správném hmotně-právním posouzení – prvostupňový soud podle názoru nadřízeného soudu zklame, tak by to pravomocnému rozhodnutí (pokud nejde o zproštění) v odvolacím řízení v žádném případě nemělo být na překážku. Právní posouzení věci je doménou soudů nadřízených: jestliže nalézací soud v první linii splní svůj úkol nalézt podstatně správné skutkové závěry, naprosto není namístě, aby mu byla věc vracena k nějakému dalšímu opravování, přehodnocování či přepracovávání snad

i skutečně poněkud nejasné argumentace. Ty opravy má provést odvolací soud.

► **Jde nějak zobecnit hodnocení prvostupňových soudců, jejichž případy se vám dostávají na stůl?**

Je jejich úroveň alespoň přibližně vyrovnaná?

Zobecňování obecně nemám příliš v lásce; jak rádi říkáme, každý případ je jedinečný, jiný než jiné, třebaže snad v některém ohledu podobný. Nicméně co se soudců a jejich výkonů týká, lze učinit nepřekvapivý závěr, že úroveň prvostupňových rozhodnutí – a ve větších číslech úroveň prvostupňových soudců – probíhá po Gaussově křivce: v drtivé většině řekneme dobrý standard, mezi tím výkony a posléze soudci – což se projeví opakováním pozoruhodně dobrých či špatných výkonů týměž soudcem – zřetelně vybočující z průměru tím či oním směrem. Neštěstím je, když se obtížný, procesně, důkazně i skutkově-právně komplikovaný případ dostane na stůl soudci, který na to takřkajíc nemá. To se stává jako z udělání při současném rozdělování případů automaticky dle nastaveného algoritmu nezřídka – a pak to hrozí průšvihem, pokud jde o tzv. mediální kauzu mnohdy až ostudou, která pak svým způsobem v očích veřejnosti dopadá na celou justici. Optimální by podle mě bylo, kdyby nápad obžalob mezi soudce místo automatu rozděloval zkušený, moudrý a spravedlivý rozdělovač obeznámený s potenciálem „svých“ soudců, který by věděl, koho „na saka rozhodně nepouštět“ (jak stálo údajně ve výučním listě krejčovského tovaryše soudruha Vasilu Biláka), kdo by tedy měl jako „domestik“ či „nosič vody“ vyřizovat velké množství tzv. bagatelních, běžných, rutinních věcí, u nichž tolik nehrozí fatální „minela“, a kdo by měl naopak pracovat na těžkých případech. Když nestranný automat podle současné představy o náležitém výběru „zákoného soudce“ přidělí náročný případ soudci, který na to nestačí, tak mají obžalovaní někdy smůlu – někdy štěstí, v obou případech však špatně. Někdy mám pocit, že ti, co se minulí povoláním, někdy rozhodují podle pravidla „když jsi bezradný, tak zprosti“ v období mariášnického pravidla „když nevíš, tak trumfni“. V nesprávných rukou může těžký proces po letech vyústit takřkajíc k justičnímu potratu, jak těm neblahým koncům tuším říkají v anglosaských zemích, anebo po utahání všech zúčastněných tak nějak trapně vyšumí do ztracena, hora nakonec porodí myš – a dámě s vahami v rukou se pod páskou zalévají oči slzami.

Jde o to, aby se Gaussova křivka úrovně soudcovského stavu posunovala náležitým směrem k tomu lepšímu a zároveň se zplošťovala. A k tomu, chci věřit, snad přece jenom postupně dochází: s generační výměnou soudcovského stavu, s kvalitnějším vzděláním a rozhledem nastupujících mladších soudců, s větší

konkurencí většího počtu uchazečů o funkci, s vyloučením nepotismu při výběru a vůbec osvíceností těch, kdo o výběru do funkce soudců rozhodují.

► **Jaké máte za ty roky zkušenosti s odvolávajícími se státními zástupci a s těmi, kteří pak intervenují v odvolacím řízení? Bylo by podle vašeho názoru přínosné, pokud by i v odvolacím řízení intervenoval státní zástupce dozorový?**

V odvolacím senátu jsem zhruba dvacet let. Úroveň písemných argumentací odvolání i výkonů u odvolacích soudů intervenujících státních zástupců je také různá. Některá písemná odvolání, obdobně jako projevy strany obžaloby ve veřejném zasedání, se vyčerpávají nekonkrétními floskulami a odkazy jakoby bez skutečného zájmu o věc, jako by to podáním obžaloby skončilo. Jako soudce rozhodně vítám, když jsou výkony zástupců stran (státních zástupců i obhájců) kvalitní a silné. Za ta léta pozoruji větší snahu intervenujících státních zástupců konkrétně argumentovat v zájmu své věci, polemizovat věcně s argumenty protistrany, kdy je vidět, že případy, jež jsou na pořadu, mají nastudované a na jednání se připravili. Ubývá tristních úkazů, kdy při projednávání komplikovaného, nejednoznačného, skutkově či právně ostře kontroverzního případu, po inteligentní, věcné a smysluplné argumentaci obhajujícího advokáta státní zástupce povstane a suše praví: „navrhuji odvolání zamítnout“. Státní zástupci se již víc snaží „kontradiktorně“ argumentovat. Popravdě řečeno, když mám věc z dokumentace dokazování nastudovanou a promyšlenou, sotva mne již může překvapit a ovlivnit, co řekne obhájce či státní zástupce – i když i to je při zvlášť výtečném vystoupení zástupce té či oné strany možné: přinejmenším to může přispět k zaváhání, k potřebě nového promyšlení, k obecně senátem sdílené potřebě odročit k vyhlášení konečného rozhodnutí, probrat to v mezidobí ještě jednou důkladně v klidu a bez časové tísně při kolektivní senátní poradě. Zjevný nedostatek zájmu a zaujetí pro uplatňování argumentů v kontroverzi s protistranou ze strany státního zástupce je nenáležitý a trapný zvláště za situace, kdy se v jednacím síni nachází kromě advokáta, který jako profesionál ví své, ještě někdo další, například obžalovaný a/nebo veřejnost. Nevypadá to dobře: kontradiktorní proces by měl nejen probíhat, ale mělo by se také jevit, že kontradiktorně probíhá. Profesionálové práva by k tomu každý ve své roli měli napomáhat.

► **Jak nahlížíte na roli soudce při aplikaci ustanovení § 2 odst. 5 tr. řádu in fine? Když se soudce snaží naplnit účel trestního řízení, pomáhá tím státnímu zástupci? Kde podle vás leží hranice aplikace zmíněného ustanovení a čím je určena?**

Na roli soudce při aplikaci poslední věty § 2 odst. 5 tr. řádu nahlížím v zásadě tak, že si ji беру k srdci. Ta věta zajisté není navázána na předchozí větu v tom smyslu, že pokud státní zástupce nedostojí perfektně své „povinnosti dokazovat vinu obžalovaného“, přejímá tuto povinnost soudce. Poslední větu § 2 odst. 5 tr. řádu chápu tak, že soudce má mít z podnětu úkolu zadaného obžalobou zájem na nalezení pokud možno úplné relevantní skutkové pravdy, ať jde ve prospěch té či oné strany, a to i bez ohledu na to, že snad strany své věci dost dobře a silně nepomáhají, nebo jsou jejich výkony dokonce kontraproduktivní (jak se stává například v případě nevinných, ale hloupých obžalovaných, kteří bojují za svou věc pomocí nepravdivých tvrzení). Nemyslím si, že požadavek nestrannosti a nepředpojatosti soudce s sebou nese postulát jeho lhostejnosti co do správného a spravedlivého výsledku procesu. Soudce podle mého názoru má chtít nalézt skutkovou pravdu, na jejímž zjištění má profesní i přirozeně lidský zájem. Zásadně nechci pomáhat státnímu zástupci, či vůbec jedné straně proti druhé, ale podle svých skromných sil jen nalezení pravdy o skutku, a vzápětí spravedlivému posouzení skutku podle práva. Nemyslím si, že soudce by měl rozhodovat podle toho, která strana chytřejší, výmluvnější, hlasitější, a „přesvědčivější“ před soudem svou věc odprezentuje. Nicméně pokud si počíná soudce v procesu při nalézání pravdy aktivněji, či dokonce iniciativně, neměl by svou aktivitu prezentovat halasně, ale chytře a nenápadně. Státní zástupce, který svou věc zná a počíná si v procesu aktivně a schopně, eliminuje nebezpečí, že by se mohlo jevit, že soudce straní obžalobě a porušuje tak zásady fair procesu, což nejenže nepůsobí dobře, ale mohlo by to ohrozit výsledek v případě obrácení se odsouzeného na Ústavní soud, který bývá, v rámci svého zaměření, na tyto věci dosti háklivý.

► **Preferoval byste důslednější kontradiktorní proces?**

Myslím, že podmínky k dostatečně kontradiktornímu procesu jsou trestním řádem dány. V legislativě zásadní problém nevidím. Pokud strany plní agilně a přitom korektně své role ve svém vlastním zájmu, soudce se může procesně upozadit, což rád učiní. Pokud však některá ze stran proces zatěžuje nerelevantními, nadbytečnými důkazy, s věcí nesouvisejícími výklady, unfair praktikami (například kapciózními či sugestivními otázkami vůči vyslychaným), měl by tomu soudce jako „pán procesu“ přiměřenými zásahy učinit přítrž.

V návaznosti na předchozí otázku, která naznačila problematiku „pomáhání“ soudem v rámci dokazování, což je obecně nikoli bez důvodů pocíťováno jako nepatřičné, mě napadá, že by bylo vhodnější, aby

výslechy osob kladením otázek po jejich souvislých projevech prováděly nejdříve strany, a soudce kladl doplňující otázky až nakonec, kdyby měl za to, že něco zůstalo opomenuto. To by posílilo kontradiktornost a soudce by se méně jevil jako vyšetřovatel. Domnívám se, že při rozumně pružné aplikaci trestního řádu již ani nyní, se zřetelem na jeho § 215 o součinnosti stran při dokazování, takovému postupu nic nebrání. Ostatně stranám, ať již státním zástupcům či obhájcům nic nebrání, aby zcela v intencích trestního řádu takovéto kontradiktorní postupy samy iniciovaly.

► **Může další posilování kontradiktorních prvků či složitá procesní pravidla vést až k rozevírání nůžek v přístupu k pachatelům trestné činnosti?**

Obávám se, že další posilování složitosti procesních pravidel k dalšímu rozevírání nůžek vést může. Čím jsou procesní pravidla (ale to se týká zákonů vůbec) složitější, komplikovanější, podrobnější, tím více je možností k různému juridickému čarování, zejména v demokratickém právním státě, který – jak jej někdo trefným žertem definoval – je státem výhodným zejména pro právníky. „Nůžky“ – ve smyslu výhodnosti být chytrým, zdravým, úspěšným, vzdělaným a bohatým oproti tomu být chudým, nevzdělaným, nešikovným a chudým – jsou rozevřeny a byly rozevřeny vždycky v řadě oblastí, soudní procesy nevyjímaje.

► **V čem aktuálně spatřujete největší rezervy českého trestního řízení a co by v této souvislosti měli změnit tvůrci nového trestního řádu?**

Největší rezervy českého trestního řízení vidím v oblasti jeho interpretace a aplikace, nikoli ve znění trestního řádu. Mnohokrát novelizovaný trestní řád má své slabiny, jako každý lidský výtvar, nicméně se podle něj při jeho pružném, smyslu dané věci, „smyslu hry“ odpovídajícím soudcovském užívání dobře soudit dá. Pokud se obžalovaný, případně s kvalifikovanou nápomocí právníka, rozhodne proces s pomocí všelijakých fines obstruovat a zasypávat všelijakými stížnostmi a námitkami; stesky a žádostmi; dehonestacemi i provokacemi vůči osobám svědků, znalců i soudců; poukazy na údajné nedostatky odůvodňování procesních rozhodnutí; simulováním zdravotních indispozic; redundantními důkazními návrhy a stohy „listinných důkazů“, jak k tomu všemu tu a tam dochází, pak to je bez určité soudcovské procesní vynalézavosti i smělosti k pružnějšímu výkladu trestního řádu velmi těžké. Obávám se však, že stále převládá přílišný formalismus, rigidní aplikace litery v jejím nejužším gramatickém smyslu, strach, aby něco nezůstalo opomenuto, vše bez ohledu na konkrétní procesní kontext a na smysl, význam a účel procesních

pravidel, jen aby proboha nedošlo k nějakému dotčení práv obviněného, který se prakticky stává pánem procesu. A tak se odročuje, zadávají se znalecké posudky, kontraposudky a revizní posudky k té či oné sporné skutečnosti, proces se vleče měsíce, pak roky, a když nakonec doklopýtá k rozsudku, je to již neaktuální, je už pozdě. Z hlediska těch, které to kdysi dávno jitiřilo a zajímalo, to mezitím ztratilo na významu.

Zatím bych se přimlouval za to, aby senáty soudů druhých a vyšších stupňů, samozřejmě naplněné vedle teoretizujících jedinců také praktiky, kteří na prvním stupni také něco oddřeli, při přezkoumávání procesní stránky řízení dokázali *s citem pro hru* rozlišit, zda ve vytýkaném postupu nalézacího soudu šlo skutečně o takový hrubý procesní nedostatek či faul, který opodstatňuje „vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí“. Abychom měli víc odvahy zásadně správné a spravedlivé rozhodnutí podržet – anebo vlastním rozsudkem změnit – pokud lze uznat, že proces proběhl z pohledu *komplexního* hodnocení průběhu procesu slušně. Takřikajíc dostatečně, prakticky, relativně fair, *slušně fair*, omlouvám se za ten pleonasmus. V oblasti naší lidské skutečnosti může být sotva něco absolutně dokonalé. Samozřejmě, že když to v těch nedozírných výšinách v klidu své dobře vytopené pracovny odvolacího či dovolacího soudu uchopí „náležitě“ nějaký školometský hnidopich, tak tam jistě nějaký problém, nějaký ten přešlap, nějaké to porušení litery najde, a rozsudek, pokud možno v neveřejném zasedání, zruší pro procesní vadu, nechť si to chybní prvostupňový soudce laskavě zopakuje, tentokrát již zcela bezvadně! Samozřejmě trochu zjednodušuji a přeháním, ale snad je zřejmé, co mám na mysli.

Abych to trochu zlehčil, je to jako když tento týden brankář Slavie Praha v rozhodujícím utkání o Ligu mistrů musel podruhé chytat penaltu, kterou předtím skvělým zákrokem chytil, protože se těsně před kopem střelce do míče pohnul z brankové čáry a dopustil se drobného přešlapu. Formálně porušil pravidlo, jak po minutě, kdy se na hřišti dál hrálo, odhalil soudce nikoli rozhodující na hřišti, ale soudce tzv. Varu, který v dobře vytopené komůrce kontroluje ve zpomalených záběrech mnoha kamer *ex post*, zda snad přece jen nedošlo k porušení pravidel. Takové souzení se možná líbí tomu, kdo touží mít na posuzování dějů v lidském světě lineál, který přiložen k jakémukoli jednotlivému aktu jednání bez ohledu na vše ostatní tento akt schválí nebo zavrhne: jen buď – anebo, žádná hraniční šedá zóna jako prostor pro úvahu, zda konkrétní okolnosti a konkrétní míra nedodržení striktní litery předepsané *normy* jsou v daném kontextu až natolik závažné, že je nutno ostrým hvizdem pišťalky z titulu mocného soudce *přerušit lidskou hru* a pravit

„stop, chyba, nepřijatelné, a celé znovu ještě jednou!“. Normu či zákon jistě nutno absolutně respektovat takřkajíc v jejich ideálním prostoru, ale v „lidském faktorem“ kontaminovaných, často mezních situacích – a s těmi má trestní soudce z povahy věci mnoho co do činění – se s lineálem nevystačí. Do jisté míry inklinace k pozitivismu a formalismu chápu, protože z té druhé strany řekněme přirozenoprávních přístupů číhá při nedodržení míry nebezpečí arbitrárnosti rozhodování, nebezpečí hrubě nejednotné aplikace práva dle soudcovské libovůle, bezbřehý relativismus... Je to těžké. Nacházení zlatého středu *lege artis* a zároveň nikoli *contra legem*, té správné cesty mezi bezduchým formalismem a arbitrárním rozvolňováním, je obtížné. Správné a spravedlivé souzení – v nejširším, nejobecnějším smyslu toho pojmu – je docela těžká práce.

Nicméně abych to uzavřel, co by měli změnit tvůrci nového trestního řádu, si říci netroufám, to je zcela jejich věc, soudci se s výsledkem jistě popasují.

► **Čas od času v praxi dochází k takzvanému justičnímu ping pongu. Jde o jeden z projevů soudcovské nezávislosti ve smyslu „collateral damage“, nebo o závažné selhání? Koho? Stálo by v této souvislosti za to ještě více prohloubit apelační prvky, a umožnit tedy odvolacímu soudu uznat obžalovaného vinným navzdory předchozímu zprošťujícímu rozsudku?**

Takzvaný justiční ping-pong nesnáším, což je snad z výše řečeného jasné. Prakticky vždy jde o závažné selhání. Obecně nelze říci kterého justičního článku či nakolik, je to v různých případech různé. Ale jako odvolací soudce bych znovu položil důraz na to, že odvolací soudy, a dovolím si říci obdobně také i dovolací soudy, by měly s velkou silou preferovat skončení věci před vrácením, tak tomu ostatně chce i zákon ve smyslu § 259 odst. 1, 3 tr.řádu. Jak už jsem řekl, pokud je skutkový nálezh odsuzujícího rozsudku podstatně jasný a správný, neměla by se věc vracet zpět, i kdyby odůvodnění prvostupňového verdiktu bylo poněkud nejasné, tzv. „nepřezkoumatelné“, řečeno oblíbeným slůvkem z arsenálu staré školy. Odvolací soud zná spis, tedy ať k případným odvolacím námitkám proti tzv. nepřezkoumatelnému odůvodnění napadeného rozsudku ve svém vlastním rozhodnutí argumentaci doplní, vylepší. Tím spíš se to týká právní stránky věci.

Problém je, když skutková zjištění nalézacího soudu jsou podstatně nejasná a nedostatečná a odvolací soud ty mezery nemůže v intencích napadeného odsuzujícího rozsudku překlenout nebo napravit: pak nezbyde než kasace. Specifickou oblastí pak jsou neakceptovatelné, protože důvodnými, rozumnými, v rozsudku artikulovanými pochybnostmi

neopodstatněné „zprošťáky“. Zrušující kasační rozhodnutí ovšem musí být svými výtkami a podněty k doplnění konkrétní, adresná, dávající jasný smysl a také vodítko, co má nalézací soud doplnit, co neměl pominout, nač se zaměřit atd. Samozřejmě odvolací soud nemůže nalézacímu soudu explicitně nařídít, jak má o vině rozhodnout, ale při určité argumentaci a právně-názorové hustotě kasačního rozhodnutí by nalézací soud takřkajíc neměl mít cestu k úniku ze správného, patřičného rozhodnutí. Většinou to rozumný nalézací soudce pochopí; pak to je samozřejmě předmětem útoku jak na nalézací soud (že oportunisticky zradil své přesvědčení), tak na odvolací soud (že vyvinul nepatřičný tlak, nelegitimně narušil oblast domény soudu prvního stupně). To je pak věcí odvolacího soudu, aby přesvědčivě obhájil, že kasačním rozhodnutím iniciovaná změna rozhodnutí se odehrála v zákonných limitech procesního práva a je věcně správná. Pak jsou ovšem případy, kdy se prvostupňový soudce tzv. zatne a rozhodne stejně s prakticky stejným odůvodněním, aniž pojme a pojedná konkrétní výtky a podněty kasačního rozhodnutí. Typické je to u těch nejméně schopných soudců, náramně však pyšných na svou nedotknutelnou nezávislost na čemkoli. Když se takto vrátí věc beze změny znovu k odvolacímu soudu, je v zásadě nutno rozsudek promptně obratem v neveřejném zasedání zrušit a přidělit soudci jinému, opět s náležitě konkrétním vysvětlením změny soudce, jak a proč nalézací soud na věc hrubě nestačí, když nesplnil doplnění, jež mu bylo uloženo (i co do rozsahu a způsobu – zajisté nikoli výsledku – vedení hodnotících úvah, se zřetelem k výtkám a podnětům odvolacího soudu). Pak je třetí možnost, že prvostupňový soud rozhodne stejně jako předtím, ovšem kvalitním způsobem se argumentačně vyrovná s výtkami a podněty kasačního rozhodnutí, takřkajíc prosadí svou pravdu, své kasační zpochybněné nálezy. K takovému postupu a rozhodnutí prvostupňového soudu mám respekt. Odejmutí věci a přidělení novému soudci v případech, kdy stávající soudce napodruhé v přijatelné logice rozsudek se zřetelem na obsah kasačního rozhodnutí doplnil, není namístě. V takovýchto případech, k nimž také dochází, jsem zásadně otevřen přijetí napoprvé nepřijatého rozhodnutí o vině či nevině, i kdyby u mne přetrvávaly pochybnosti o jeho správnosti. Přes své pochybnosti si v takovýchto případech bráním rozehrávání ping-pongu.

V postavení soudce nižšího odvolacího soudu bych očekával od dovolacího soudu – a to tím spíš, že skutková sféra by pro něj měla být s výjimkou *flagrantně* důkazně nepodložených skutkových závěrů již tabu – v zásadě apelační rozhodnutí, pokud pravomocný rozsudek nepotvrdí. Dovolací soud k tomu bohužel

typicky nebývá nakloněn, ačkoli mu to zákon umožňuje a odpovídá to celkovému duchu trestního řádu. Dobrá, když z kasačního usnesení jednoznačně vyplývá právní názor mého nadřízeného soudu, podle něhož máme napříště rozhodnout, uděláme to, s poukazem na striktní postulát zákona. Podivení, proč bylo třeba této procesní peripetie (zřejmě proto, aby byl odvolací soud náležitě vyučen) si nechám pro sebe. Horší je, když z kasačního rozhodnutí jasný právní názor na věc nelze vyčíst, je ponechán prostor pro takové či onaké rozhodnutí „po opětovném důkladném, zvážení“ dříve „předčasně rozhodnuté věci“ atd. atp. My tedy podle našeho přesvědčení a názoru rozhodneme stejně, dodám doplňující argumentaci, ale v novém řízení se ukáže, že jsme znovu neobstáli, neboť právní názor dovolacího soudu je – a nutně musel být již v době první kasace – odlišný od našeho. Člověka nemůže nenapadnout, že jsme si ten několikaměsíční průtah, ty hodiny pracovního času a popsané stránky papíru mohli ušetřit, pokud by již předtím dovolací soud rozhodl autoritativně podle svého odlišného právního názoru na věc.

Pokud jde o možnost odvolacího soudu zrušit zprošťující rozsudek a zároveň rozhodnout odsuzujícím, otevřeně přiznávám, že bych to jako odvolací soudce přivítal a využíval bych toho (namísto v takových případech nutné kasace ve smyslu § 259 odst. 5 písm. a) trestního řádu), obdobně jako využíváme – dost možno k nelibosti státních zástupců *relativně* často – možnost změnit odsuzující rozsudek ve zprošťující. Pokud by šlo – při uznání zásadní správnosti skutkových zjištění v podání prvostupňového rozsudku – pouze o změnu v důsledku právního názoru odvolacího soudu, že inkriminovaný skutek je trestným činem (tedy právní názor nalézacího soudu, že skutek není trestným činem, neobstál), pak to má logiku, vůbec bych neváhal. Chápu, že v případech, kdy odvolací soud zajede ve smyslu pružného výkladu § 259 odst. 3 tr. řádu i do skutkové stránky věci, by změna zprošťujícího rozsudku v odsuzující odvolacím soudem mohla být problematičtější, nicméně za podmínky konkrétní a úplné argumentace té změny v rozsudku odvolacího soudu a poté přezkoumání akceptovatelnosti té změny Nejvyšším soudem v dovolacím řízení, který by definitivně rozhodl (buďto by potvrdil správnost změny, nebo by uznal správnost prvního zprošťujícího rozsudku), bych to považoval za pokrok, za přijatelnou cestu k odstranění odporných justičních ping-pongů, které považuji takřkajíc v devadesáti devíti procentech za selhání justice jako takové. Ale to jsem jen trochu popustil uzdu fantazii, za bůhvíjakého znalce a teoretika trestního práva se rozhodně nepovažuji, jsem obyčejný řadový praktik, nechme to na legislativcích a zákonodárcích.

- **Z vašich rozhodnutí je patrná maximální empatie ke stranám i ke konkrétním trestním věcem. V podstatě pro vás neexistuje malá kauza. Takový přístup musí být psychicky i fyzicky velmi náročný. Zažil jste v této souvislosti pracovní krizi či pocit vyhoření apod.?**

Pracovní krize na člověka doléhají. Zvláště těžce na mne dolehly na přelomu tisíciletí, nemohl jsem dál. Bylo v tom víc věcí, ale hlavně mě tížila ta neschopnost pracovat dál, všechno se zdálo být neřešitelným problémem, bylo to čím dál horší. Považoval jsem to za své selhání, za úplný debakl, vyčítal jsem si, že jsem v životě neobstál. Chtěl jsem se zabít, čistě zmižet, vymýšlel jsem čistý způsob, kterým bych nikoho příliš nepohoršil. Na neschopence jsem proležel několik dní v posteli tváří dolů, prováděl konečné bilance. Měl jsem to promyšlené, ale zachránila mě moje sestra. Překvapilo mě, když mi v Bohnicích řekli, že to je nemoc, kterou lze vyléčit. Během roku jsem se léčil dvakrát, vždy asi měsíc v pavilonu 23, kde byli nesmírně laskaví, a pak jsem se ještě tři týdny doma rozhýbával. Napoprvé jsem návrat do práce úspěchal, podruhé jsem už měl lepší náhled, hodně jsem se o těžké depresi poučil. Velice mi tehdy pomohli také kolegové a vedení soudu. Snažil jsem se, aby se to už nikdy neopakovalo, a jsem rád, že jsem se každý následující náběh k relapsu naučil včas vycítit a určitými technikami zvládnout, aniž bych kdy musel na neschopenku.

- **Kdybyste měl vybrat tři klíčové vlastnosti, které by měl mít kandidát na trestního soudce, jaké by to byly, respektive jaké osobnostní předpoklady považujete na základě vašich zkušeností z praxe za nejdůležitější?**

Těžko vybírat tři klíčové vlastnosti, potřebné jsou všechny vlastnosti, všestrannost: je to víceboj. Některé ty vlastnosti jdou proti sobě, tedy je třeba vědět, kdy nasadit tu (například razanci a nemilosrdnou tvrdost) a kdy zas onu (otevřenost k pochybám a těžké promyšlení věci z různých úhlů). Ale v rámci lehkovážného časopiseckého rozhovoru, v rámci té hry tedy budíž: 1) inteligenci k vyhmátnutí, co je pro rozhodnutí nejpodstatnější, co méně podstatné, co nerelevantní balast; 2) cit pro právo a spravedlnost; 3) houževnatost.

- **Řešila se někdy otázka vašeho případného postupu na Vrchní či Nejvyšší soud? Bylo něco takového vůbec vaší ambicí?**

Ta otázka se nejspíš nikdy neřešila a dobře tak, nebylo to vůbec mou ambicí.

- **Aktuálně stoupá tlak na takzvanou transparentnost soudnictví. Někteří poslanci hovoří o zavedení veřejných databází s informacemi o jednotlivých soudcích, už dnes existují weby, kam může kdokoli psát svá hodnocení soudců. Jak tento trend hodnotíte?**

Nevím o tom. Nápady poslanců či politiků vedoucí tímto směrem bych považoval za zhůvěřilé. Věřím, že Soudcovská unie a celý soudcovský stav by případným snahám v tomto směru dokázal sofistikovaně čelit. Pokud jde o weby, kam může kdokoli psát hodnocení soudců, tomu lze sotva zabránit. Co se obecně týká účinků internetu a sociálních sítí, čítám o tom různé zajímavé názory; je to dvojlomné, složité, nemám na to vyhraněný názor. Osobně mě internetové sociální sítě nepřitahují, a nemyslím, že bych tím o něco významného přicházel. Zůstávám věrný papírovému textu, pokud to ještě jde.

- **Někteří trestní soudci rádi dávají k dobru příběhy, které v jednací síni zažili s představiteli spolku Šalamoun nebo sdružení otců K 213. Máte nějaký i vy?**

Šalamoun mi nevalil. I když se povídalo, že se snad mají dopouštět zákulisních, nikoli zcela nezištných intervencí, nepřipadali mi tak. Jevili se mi jako zapálení amatéři, kteří mají možná na základě nějakých špatných zkušeností na justici pífkou a jejichž koníčkem je sledovat některé trestní procesy, činit si vlastní názory a pak o nich veřejně referovat. Občas jsem jejich členy tušil v řadách pro veřejnost, když mi někdo významně oznamoval, že si bude jednání zvukově natáčet. Párkrát mi bůhvítkdo na služební e-mail zaslal nějaké vyjádření toho spolku vztahující se k mému případu, přečetl jsem si to. Psali své kritické analýzy a dojmy, podobně jako to dělají novináři, kteří jsou ostatně taky většinou amatéři v oboru. Nebyli vyloženi sprostí či záludní, mně to připadalo celkem v pořádku.

Otcové K 213, to bylo něco jiného, byli militantní ve svém odhodlání tvrdě bojovat proti matkám svých dětí, kromě jiného neplacením alimentů. Leci kdy se dopouštěli vůči soudu provokací, z řad veřejnosti podporovali nemístnými projevy spolučlena souzeného pro neplacení alimentů. Tristní případy programu „boje za svá práva na styk“ neadekvátními prostředky, které dopadaly vždy negativně především na děti, ale taky na ty otce samotné, kazili život nakonec i sami sobě. Jejich nemoudré způsoby boje proti matkám byly kontraproduktivní jejich vlastním zájmům. I když někdy třeba i byli ublíženi, ten jejich postoj agresivní zhrzenosti se mi jevil ubohý, nedůstojný muže, aby se tak řeklo. Přitom čím víc tlačili na pilu, tím menší měli šanci na úspěch, což při svém

nastavení jaksi nebyli s to pochopit. Otcové K 213 byl nešťastný projekt, teď jsem se s tím už dlouho nesetkal. Nejspíš jejich děti už odrostly do dospělosti a mladší generace otců své konflikty s bývalými manželkami či družkami, matkami svých dětí, zvládá osvěceněji.

- **Nepodařil se nám dohledat ani jeden novinový rozhovor s vámi. Jaký je váš vztah k médiím a jejich informování o trestním soudnictví?**

Žádný novinový rozhovor jsem nikdy nedával. Jednou jsem o to byl požádán v souvislosti s určitým případem, ale odpíchnul jsem to na mladšího kolegu, který případ řešil v prvním stupni: byl jsem rád, že si to užil a zdařile ve velkém interview prezentoval náš stav. Obdobně jsem naložil asi s dvěma či třemi žádostmi o rozhovor do televizních pořadů. Vnitřní odpor byl silnější. Nejsem dobrý rétor, nejsem na to správný typ: ať to dělá ten, kdo to dělá rád a dobře. Vaší nabídce rozhovoru jsem nedokázal odolat z toho úžasu, že někde existují lidé, kteří snad i soustavněji se zájmem sledovali mnou vypracovaná soudní rozhodnutí a oceňovali je. Toho jsem se opravdu nenadál, nota bene lidé z branže! Považuji se za běžného „bezejmenného“, mediálně neznámého soudce, doufejme aspoň ten slušný standard, tak mi to vyhovuje. Běžný odvolací soudce, s jistou nepřekonatelnou osobní úchylnou co do způsobu odůvodňování rozhodnutí. Příliš se s tím psaním mažu; píšu těžce a neúspěšně, přepisuji, strávím tím hodně času, ale ten zas naženu při studování spisů, jsem totiž rychlý a zdatný čtenář: myslím, že umím docela rychle vyselektovat, načíst a pojmout z tlustospisů to podstatné.

Můj vztah k médiím a jejich informování o trestním soudnictví je vlažný. Chápu, že pro média jsou atraktivní spektakulární věci a že jdou po povrchu, zjednodušují, vyhrocují. Existoval kdysi takový pěkný novinový žánr „soudniček“, klasické mistrovské kousky byly komické, někdy dojemné, lidsky jímavé, ale to je dnes zřejmě passé, tomu odzvonilo. Drtivě převažuje balast. Tu a tam se vyskytne poněkud zasvěcenější článek, například v časopise Respekt, ale to jsou spíš výjimky. Seriózní či stará dobrá novinařina to v dnešní rychlé době asi nemá zrovna lehké, jak co se týká zdrojů (v širokém slova smyslu), tak co se týká poptávky, odbytu. Jsou tu nová média a nové formáty a k tomu nemám co říci, nesleduji to.

- **Škarohlíd by mohl říci, že nezávislé soudnictví ve středoevropském regionu už bylo. Sledujete útoky polské a maďarské výkonné moci proti justici? Jak situaci hodnotíte? A co byste přál té české?**

Sleduji to jen okrajově. Pokud výkonná moc nepatřičně zasahuje do nezávislosti soudnictví, je to jistě špatně. Pokud se zdejší Soudcovská unie, v jejímž čele, jak se mi zdá, stojí rozumní, slušní a schopní lidé, otevřeně solidarizuje se soudcovským stavem v Polsku a Maďarsku, důvěřuji, že k tomu je reálný důvod a v duchu se připojuji.

V dané souvislosti bych pochopitelně přál české justici, aby si udržela svébytnost a nezávislost. Pokud mohu ze své pozice soudit, nezávislost justice je respektována, představitelé výkonné moci se co do obsahu i dikce svých vyjádření ve směru k soudnímu rozhodování a soudcovskému stavu celkem drží na uzdě.

► **S koncem kalendářního roku odcházíte do důchodu. Jaké máte plány na rok 2021?**

S úlevou jsem v létě oznámil, že končím a teď v září podal rezignaci, už mě to zmáhá. Na rok 2021 mám

plán přijmout křest (na odpuštění hříchů, jak se praví v Krédu), a po bezmála dvacetiletém soužití se oženit s milovanou ženou. Mám v plánu vypnout, zvolna se pročitat starými dobrými knihami, které se mi ve velkém množství nahromadily v knihovně. Podnikat výlety vlakem po vlastech českých (pro důchodce skoro zadarmo), a když se poštěstí, tak zakoupit domek na samotě u lesa, dřív než se – při nutnosti platit nájem bytu čtyřmi pětinaми důchodu – celoživotní úspory rozkutálí. Rýpat se v hlíně, procházet se přírodou, tu a tam porozprávět s vnoučaty, znovu navázat kontakty se starými a třeba i novými přáteli. Mezi důchodci na plný úvazek se říká, že v zápřahu povolání člověk sice neměl dost času, v důchodu ho však překvapivě má pak ještě méně. Takže uvidíme, docela jsem na to zvědav, snad nám bude ještě nějaký čas dopřán.

Otázky kladli Ondřej Šťastný a Vladimír Hackl

Výběr z rozhodnutí vypracovaných soudcem Janem Karešem

Při selekci ukázek bylo čerpáno z rozhodnutí vydaných v poměrně nedávné době. Jedná se skutečně jen o pouhé zlomky z rozhodovací činnosti Jana Kareše, která nebyla cíleně a ve vyčerpávajícím spektru sledována, ale kompilátorem pouze zaznamenána. Převažují přitom úvahy hmotněprávní a hodnotící, s důrazem na práci s logickými argumenty, které jsou v rámci aktuální soudní praxe – zvláště ve skutkové a právně složitých věcech – nezřídka marginalizovány a opomíjeny. Rezignace na důslednou hodnotící činnost se pak projevuje nepřipadnými odkazy na zásadu *in dubio pro reo* či *ultima ratio*, nereálnými důkazními požadavky vůči obžalobě, nerespektováním poslední věty § 2 odst. 5 tr. řádu a procesním formalismem, zaštiťovaným právem na obhajobu. S ničím takovým se zde čtenář nesetká, respektive vybranými ukázkami je kromě jiného doloženo, jak důsledný hodnotící přístup založený právě na nestranném a pregnantním slovním vyjádření logických vazeb mezi jednotlivými jevy (nabízejícími se důkazy o nich) může zjednat průchod trestní spravedlnosti.

Níže uvedené vybrané partie jsou v návaznosti na stručné seznámení s problematikou a provedenou anonymizací citovány prakticky bez zásahů.

Ukázky vybral, sestavil a opatřil poznámkami Vladimír Hackl

Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2016, sp. zn. 5 To 168/2016

Ke společenské škodlivosti svémocného jednání majícího znaky trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku. Citované *obiter dictum* je reakcí na protiprávní svémoc uplatněnou při vyklizení bytu obývaného neplaticím nájemníkem. Uváděny jsou zde hypotetické příklady takového jednání, na které by bylo možno s ohledem na nízkou společenskou škodlivost a postulát *ultima ratio* ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku nahlížet benevolentněji. V předmětné věci však o takový případ nešlo. Usnesení o postoupení věci k projednání v přestupkovém řízení, vydané nalézacím soudem právě s odkazem na zásadu *ultima ratio*, bylo tudíž ke stížnosti státní zástupkyně zrušeno a nalézacímu soudu uloženo, aby se věcí zabýval znovu.

K napadeným usnesením nastolené kontroverzi lze na okraj (*obiter dictum*) v obecné rovině poznamenat, že za určitých okolností bylo by lze přijmout závěr nalézacího soudu o jasně a jednoznačně natolik nízké společenské škodlivosti jednání daného typu – typu svévolného vyexpedování neplaticího nájemníka